

Átfogó Natura 2000 vizsgálatok a Bükkben

Szolnyik Csaba – természetvédelmi referens, NÉBIH Erdészeti Igazgatóság

A biológiai sokféleség megőrzésének évtizedében a Natura 2000 erdei élőhelyek és az ezekhez kötődő állat- és növényfajok védelmében Magyarország jelentős kötelezettségeket vállalt, az elmúlt időszakban pedig komoly lépéseket tett azok megvalósítása érdekében.

Nagy előrelépésnek tekinthető az EU élőhelyvédelmi irányelvében foglalt rendelkezések átültetése a hazai jogrendbe, illetve a nem védett Natura 2000 erdők üzemtervi előírásainak felülvizsgálata, a Natura 2000 szempontok érvényesítése. A Natura 2000 hálózat védelmét fokozza az erdőgazdálkodásra telepített hatásvizsgálati kötelezettség is. Mindezen törekvéseken felül az Európai Unió további elvárásokat is támaszthat, amelyeknek szintén meg kell felelnünk. 2012-ben, magyar állampolgári panaszra, 70 hektár védett Natura 2000 erdőt érintően indult európai uniós vizsgálat a Bükkben, amelynek következményeként 50 ezer hektár erdőre Natura 2000 elővizsgálati dokumentációt kellett összeállítani.

Az EU élőhelyvédelmi irányelve (43/92/EGK) és annak hazai jogszabályokba átültetett szabályozása értelmében a Natura 2000 területeken csak olyan tevékenység folytatható, amely összhangban áll a Natura 2000 terület kijelölésének céljaival, azaz nem veszélyeztet azoknak az élőhelyeknek és fajoknak a fennmaradását, amelyeknek a védelmében a területet bevonták az ökológiai hálózatba.

Emellett a Natura 2000 területekre vonatkozó szabályozás egyértelműsíti, hogy nem elegendő a közösségi szempontból védelemre jelölt élőhelyek és fajok megőrzése érdekében tett védelmi intézkedések meghatározása és azok betartása, szükség van a tervezett tevékenység Natura 2000 területre kivetített, átfogó hatásvizsgálatára is. Ennek értelmében a Natura 2000 területen folytatni kívánt tevékenységeket engedélyezésük előtt vizsgálat alá kell vonni és a veszélyeztető tényezők számbavételét követően mérlegelni kell, hogy a védelemhez szükséges minden intézkedést meghatároztak-e, annak érdekében, hogy ha a tevékenység végrehajtásra kerül, az nem fogja veszélyeztetni

1. ábra. A magyarországi Natura 2000 erdők területe (hektár) összesen és területtípus bontásban

a Natura 2000 terület értékeit és a hálózat területi egységét (1. ábra).

Ezt a szigorú védelmi rendszert (jogszabályok – hatásvizsgálat – korlátozás) többek között az országos ismeretséget szerző Hernádvölgyi és Sajóládi-erdő – Girinci-Nagyerdő – Csaholc Garbolc Natura 2000 területekhez kötődő kötelezettségességi eljárások következményeként a Natura 2000 erdőkben folytatott erdőgazdálkodásra is kiterjesztették.

Magyarország vállalta, hogy a 2011. évi erdőtervezési ütemtervtől kezdődően minden körzeti erdőtervet alávet az Európai Bizottság elvárásait is magába foglaló Natura 2000 hatásvizsgálatnak, erdők esetében az ún. elővizsgálatnak. A vizsgálat a körzeti erdőtervek készítése során, közvetlenül a részletszintű tárgyalásokat követően, de még a zárótárgyalások előtt valósul meg, amely kötött szerkezeti és kötelező tartalmi felépítésű dokumentációban is rögzítésre kerül. Az EU környezeti információkhoz való nyilvános hozzáférésről szóló 2003/4/EK irányelve alapján az elővizsgálati dokumentációk nyilvános dokumentumnak minősülnek, elérhetők a NÉBIH honlapján a körzeti erdőtervezés fül alatt.

Az elővizsgálatok lefolytatása és a dokumentációk összeállítása tehát a körzeti erdőtervet készítő erdőrendező feladata. Ezáltal a közösségi szempontból fontosnak tartott Natura 2000 erdők védelmét Magyarország elsősorban az állami feladatként elvégzett körzeti erdőtervezési, majd az erre épülő erdészeti hatósági ellenőrzési és felügyeleti rendszerrel valósítja meg.

Az ütemezett vizsgálatok bevezetése mellett a Natura 2000 szempontok érvé-

nyesítése érdekében tett nagy előrelépésnek tekinthetjük a nem védett Natura 2000 erdők üzemterveinek 2010-es felülvizsgálatát is. Azt az erdőtervény rendelte el. Hatálya érthető módon nem terjedt ki a védett Natura 2000 erdőkre, hiszen a védett természeti területen történő gazdálkodás során a természetvédelmi szempontok (így a Natura 2000 értékek védelmét is célzó intézkedések) érvényesítését már az ökológiai hálózatba jelöléstől függetlenül, akár évtizedekre visszamenőleg is jogszabályok sokasága szavatolta.

A felsorolt, a Natura 2000 hálózat védelme érdekében tett erőfeszítések ellenére, az Európai Bizottság 2012 októberében vizsgálatot indított a Bükki Nemzeti Park területéhez is tartozó Natura 2000 erdőkben. A közel négy évtizede országos védelem alatt álló erdőterületet érintő vizsgálatot, amely nem mellesleg, a korábbi évek gyakorlatának megfelelően magyar állampolgári feljelentésre indult, ún. EU Pilot eljárás (nem kötelezettségességi eljárás, hanem ezek számának csökkentésére irányuló, megelőző, „tájékoztató” eljárás) keretében indította az Európai Bizottság. A magyar panaszos állítása szerint a Bükk Natura 2000 erdőterületein 2011-ben és 2012-ben olyan erdőgazdálkodási tevékenység folyt, amely sérti az EU élőhelyvédelmi irányelvben foglalt kötelezettségeket.

Természetesen a bizottsági ügy elindításának hazai közigazgatási hatósági eljárási előzményei is voltak. A panaszos „nagy kiterjedésű” fakivágást észlelt a Miskolc közigazgatási területén fekvő, az Északerdő Zrt. Lillafüredi Erdészeti Igazgatóságának gazdálkodása

alá eső erdőrészekben, amelyről több hatóságnak (mind az erdészeti, mind a természetvédelmi, mind a rendőrség) bejelentést tett. A panasszal érintett erdő összterülete megközelítőleg 70 hektár, ebből a ténylegesen fakitermeléssel érintett terület 42 hektár, összesen 16 hektár erdőfelújítási kötelezettséggel. Az erdőgazdálkodó az egykori Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Természeti Erőforrások Főosztálya által jóváhagyott erdőterve alapján gazdálkodik, amihez a korábbi Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Természet- és Környezetmegőrzési Szakállamtitkársága is egyetértését adta.

A panaszos bejelentését befogadó és így az ügyben eljáró Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága a panasszal tett helyszíni bejárásokat követően megállapította, hogy a fakitermeléseket a körzeti erdőterv szerint hajtották végre. A fakitermelési módok, és a véghasználati területek térbeli és időbeli alkalmazása pedig a hatályos jogszabályoknak megfelelően történt. Az erdőgazdálkodó tehát a szakmai előírásoknak megfelelően, a természeti értékek védelmére vonatkozó korlátozásokat is betartva, károkozás és a Natura 2000 célok veszélyeztetése nélkül végezte el a szóban forgó fakitermeléseket.

Mindemellett az erdészeti hatóság valamennyi tervezett erdőgazdálkodási munkáról szóló bejelentést megküldte az Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségnek. Az erdőterv módosítására irányuló eljárásokban pedig a természetvédelmi hatóság szakhatóságként részt vett és vizsgálta a természet védelmére vonatkozó nemzeti és közösségi jognak való megfelelést.

Fontos tény, hogy jogszabálysértést a későbbiek során sem állapított meg egyik hatóság sem!

Ezt követően a panaszos az Európai Bizottsághoz fordult. Az Európai Bizottság a bejelentő állításának tisztázására részletes tájékoztatást kért a magyar hatóságoktól a Bükk Natura 2000 területén elvégzett és tervezett erdőgazdálkodási tevékenységekről. Az ügy hatálya így már nem csak a bejelentésben panasszal érintett erdőrészekre, hanem a bejelentett erdőrészek Natura 2000 területeinek teljes, mintegy 50 ezer hektáros területére terjedt ki. Az ügy kimenetelét előrevetítette, hogy az Európai Bizottság a rendelkezésre álló információk és a magyar tájékoztatás

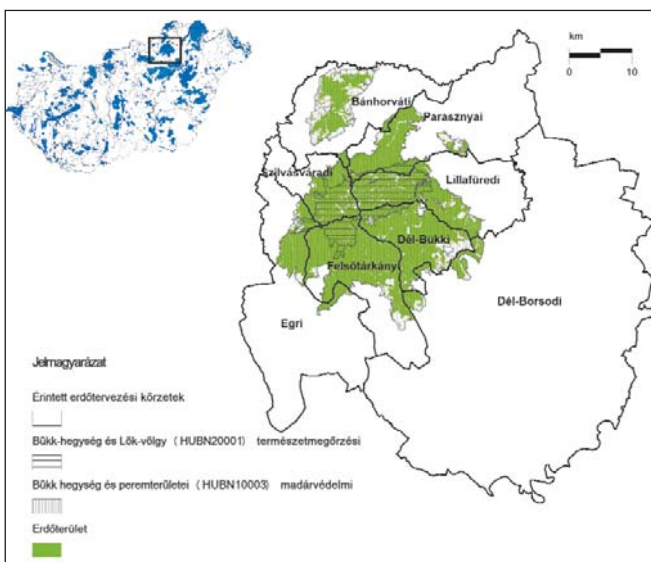
alapján már a Pilot ügy kezdeti szakaszában azt állapította meg, hogy a bejelentésben meghatározott Natura 2000 erdőkben szakszerű erdőgazdálkodás folyik. Viszont azt is megállapította, hogy a Bükk Natura 2000 erdeiben az erdőgazdálkodást megalapozó előírásokat a magyar hatóságok nem vonták az új

nemzeti szabályok szerinti vizsgálat alá, ennek elsősorban kapacitáshiányra visszavezethető okai voltak, ezért készülnek a vizsgálati anyagok a már említett ütemezéssel, amit korábban az Európai Bizottság tudomásul vett és elfogadott. Az Európai Bizottság ezért „kérte”, hogy Magyarország pótolja a körzeti erdőtervek készítése során alkalmazott elővizsgálat elvégzését és a még hiányzó dokumentációk összeállítását (tudniillik a Bánhorvati és a Szilvásváradai körzetekre már készült új típusú vizsgálat).

Magyarország az EU Pilot eljárás mihamarabbi lezárását tűzte ki célul, ezért vállalta, hogy a Bükk Natura 2000 területein található erdők erdőtervi előírásait átfogó vizsgálatnak veti alá, és 2014 végéig, erdőtervezési körzetenként összeállítja a Natura 2000 elővizsgálati dokumentációkat (2. ábra).

A feladat végrehajtásában két megyei erdészeti igazgatóságnak is együtt kellett működni, mivel a Bükk területe a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei, illetve a Heves Megyei Kormányhivatal (akkor még) Erdészeti Igazgatóságok illetékességi területén oszlik meg. Az Európai Bizottsággal történő kapcsolattartást, illetve a koordinációs feladatokat az FM Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztálya, valamint a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság látta el.

Az elővizsgálatok lefolytatása során kiderült, hogy nem elegendő csak az érvényben lévő, még nem végrehajtott lehetőségek hatásait görcső alá venni, és az elvárt dokumentációkat összeállítani, további védelmi intézkedéseket is meg kellett állapítani. Erre elsősorban azért volt szükség, mert az eljárásba kiemelt partnerként bevont Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) számos, ez idáig

2. ábra. A magyarországi Natura 2000 erdők területe területi-vízrajzi szempontból (hektár)

nem ismert természeti értékekre vonatkozó adatot is átadott az erdészeti hatóságnak. A módosítások a leggyakrabban a denevérfajok populációinak megőrzése érdekében tett védelmi korlátozások beépítésére, jellemzően holtfák, böhöncök és odvas fák, valamint hagyásfacsoportok visszahagyásának előírására vonatkoznak. Ez a törekvés összhangban áll az EU fajvédelmi stratégiájával, hiszen a jövőben, elsősorban a Natura 2000 hálózat lehetőségien keresztül a közösség nagyobb hangsúlyt kíván fektetni a denevérfajok védelmére.

A nehézségek ellenére sikerült a soron kívüli vizsgálatokat (az alapfeladat végrehajtásához meghatározott létszámmal) a kitűzött határidőre befejezni, így decemberben már a feladat teljesítéséről tájékoztathatta Magyarország az Európai Bizottságot.

Az elkészült Natura 2000 elővizsgálati dokumentációk alapján igazolást nyert, hogy az erdőtervi előírások nem veszélyeztetik a Natura 2000 területek jelölő élőhelyeinek és fajainak fennmaradását, kedvezőtlen hatás pedig nem várható.

Az Európai Bizottság, látva az ügyben tett gyors és hatékony magyar intézkedést, elfogadta az összeállított Natura 2000 elővizsgálati dokumentációkat és 2015 márciusában lezárta a Pilot ügyet. Bár a feladat elvégzése – annak váratlansága, volumene és sürgőssége miatt – nagy erőfeszítést követelt az egyébként is leterhelt hatóságtól, a most elvégzett vizsgálatok, valamint az átadott természetvédelmi adatok rendelkezésre állása nagyban fogja segíteni a Bükk körzeti erdőterveinek elkészítését a következő években. 🌿